

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ (Survey study) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึง
กรรมการเฝ้าระวังโรคความดันโลหิตสูงในชุมชนโดย อสม. และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูล
ส่วนบุคคลของ อสม. การรับรู้บทบาทของ อสม. และการได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่
สาธารณสุขกับการเฝ้าระวังโรคความดันโลหิตสูงในชุมชน โดย อสม. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา
มี 3 แบบ คือ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม

ผู้ศึกษาได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ สังเกตทักษะการวัดความ
ดันโลหิต และสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่า ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยง
เบนมาตรฐาน ทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อันดับของสเปียร์แมน
(Spearman's Rank correlation) และใช้สถิติหาค่าความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของประชากรสอง
กลุ่มของ แมน-วิทนี (Mann-Whitney U Test) และใช้สถิติหาค่าความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของ
ประชากรมากกว่าสองกลุ่มของ ครัสคาล-วอลลิส (Kruskal-Wallis Test)

สรุปผลการศึกษา

1. กิจกรรมการเฝ้าระวังโรคความดันโลหิตสูงในชุมชน โดย อสม.

กิจกรรมการเฝ้าระวังโรคความดันโลหิตสูงในชุมชน ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ
การค้นหาผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงในชุมชน โดย อสม. ด้วยการวัดความดันโลหิตในกลุ่ม
ประชาชนที่อายุ 40 ปีขึ้นไป การส่งต่อผู้ที่ตรวจพบว่าสงสัยเป็นโรคความดันโลหิตสูง และ
การเยี่ยมติดตามให้คำแนะนำผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงในเขตรับผิดชอบของ อสม. การศึกษา
ครั้งนี้ สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้ คือ

1.1 การค้นหาผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงในชุมชน โดย อสม. ด้วยการวัดความดัน
โลหิตในกลุ่มประชาชนที่อายุ 40 ปีขึ้นไป พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่วัดความดันโลหิตประชา
ชนที่อายุ 40 ปีขึ้นไป ในเขตรับผิดชอบของตนเอง ได้เพียง ร้อยละ 1-20 เท่านั้น รองลงมาคือวัด
ได้ ร้อยละ 21-40 และ ร้อยละ 41-60 ตามลำดับ ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ค้นหาผู้ป่วยโรคความดัน

โลหิตสูงได้ตามเป้าหมาย คือร้อยละ 61 ขึ้นไป มีเพียงร้อยละ 20.2 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด เมื่อนำผลการค้นหาผู้ป่วยโรคความดันโลหิตของกลุ่มตัวอย่างมารวมกัน พบว่า ประชาชนในตำบลจอมศรี ได้รับการวัดความดันโลหิต เพียงร้อยละ 41.9 ของประชาชนอายุ 40 ปีขึ้นไปทั้งหมด ซึ่งผลการดำเนินงานต่ำกว่าเป้าหมายที่วางไว้ ไม่สอดคล้องกับการรับรู้บทบาทการค้นหาผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงของกลุ่มตัวอย่างที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้บทบาทสูงถึง ร้อยละ 84.3 ทั้งนี้อาจเนื่องจากการดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างนั้นทำงานกันแบบตั้งรับ คือเปิด ศสมข. ให้ประชาชนมารับบริการวันละ 1-2 ชั่วโมง เวลา 07.00-09.00 น. ทุกวัน ผู้ไปรับบริการส่วนใหญ่ไปรับยาเม็ดคุมกำเนิด กับผู้ที่มีอาการสงสัยว่าตนเองเป็นโรคความดันโลหิตสูง ส่วนคนอื่นๆ ไม่ได้สนใจวัดความดันโลหิตเพราะคิดว่าตนเองสบายดี ไม่มีอาการผิดปกติอะไร ช่วงเวลาเช้าที่เปิด ศสมข. ให้บริการนั้น เป็นช่วงเวลาที่ชาวบ้านต้องเตรียมหุงหาอาหารให้คนในครอบครัวและเตรียมไปทำไร่นา ไม่มีเวลามารับบริการ แม้แต่การไปรับยาเม็ดคุมกำเนิดยังมีการฝากกัน ไปรับยา หากมีการเปลี่ยนเวลาให้บริการเป็นช่วงเย็นที่ชาวบ้านกลับจากทำนา ทำไร้อาจมีคนมารับบริการมากขึ้น ประกอบกับการรณรงค์เฝ้าระวังโรคความดันโลหิตสูงในตำบลจอมศรี ในปีที่ผ่านมา ดำเนินการในเดือน พฤษภาคม ซึ่งเป็นเดือนที่ชาวบ้านต้องเร่งทำนา ทำไร้อ การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมารับบริการดำเนินการโดย ผู้นำชุมชนประกาศผ่านหอกระจายข่าวของหมู่บ้าน ชาวบ้านที่อยู่ไกลจากหอกระจายข่าวอาจไม่ได้ยิน การเดินบอกประชาชนในเขตรับผิดชอบของ อสม. จะเดินบอกครั้งเดียวไม่มีการย้ำเน้น หากไปไม่พบก็จะฝากเพื่อนบ้านใกล้เคียงไว้ และการรณรงค์ก็ดำเนินการแบบตั้งรับคือรอให้ผู้รับบริการมารับบริการที่ ศสมข. เพียงจุดเดียว และไม่มีการติดตามหลังการรณรงค์ จึงส่งผลให้การค้นหาผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงต่ำกว่าเป้าหมายได้

1.2 การส่งต่อผู้ที่ตรวจพบว่าสงสัยเป็นโรคความดันโลหิตสูง พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 88.0 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ตรวจพบทั้งหมด มีการส่งต่อเมื่อตรวจพบผู้ที่สงสัยว่าจะเป็นโรคความดันโลหิตสูง และกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 12.0 ส่งต่อแล้วผู้ป่วยไม่ไปตรวจรักษาต่อ โดยให้เหตุผลว่าไม่สามารถไปตรวจเองได้เพราะแก่แล้ว ต้องรอลูกหลานพาไปตรวจ เมื่อรวมผลการดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างทุกคน พบว่า ประชาชนที่ตรวจพบสงสัยว่าเป็นโรคความดันโลหิตสูงในตำบลจอมศรี ได้รับการส่งต่อ ร้อยละ 92.9 สอดคล้องกับกลุ่มตัวอย่างที่มีการรับรู้บทบาทการส่งต่อผู้ป่วย ร้อยละ 64.0

1.3 การเยี่ยมติดตามให้คำแนะนำผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงในเขตรับผิดชอบของ อสม. พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงในเขตรับผิดชอบ ได้เยี่ยมติดตามให้คำแนะนำ ร้อยละ 85.3 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่มีผู้ป่วยในเขตรับผิดชอบทั้งหมด และกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 14.7 ไม่ได้เยี่ยมให้คำแนะนำเลย เมื่อรวมผลการดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างทุกคน

พบว่า ประชาชนที่ป่วยด้วยโรคความดันโลหิตสูง ได้รับการเยี่ยมติดตามให้คำแนะนำจาก อสม. มากถึงร้อยละ 88.1 ซึ่งไม่สอดคล้องกับการรับรู้บทบาทการเยี่ยมติดตามให้คำแนะนำผู้ป่วย ที่พบเพียง ร้อยละ 50.6 คือรับรู้บทบาทแต่ผลการดำเนินงานสูง เนื่องจากการแบ่งตะแวงบ้านให้ อสม.รับผิดชอบ จะแบ่งบ้านที่อยู่ใกล้บ้าน อสม. มากที่สุด และส่วนใหญ่เป็นญาติพี่น้องกัน หรือถ้าไม่ใช่ญาติก็นับถือกันเหมือนญาติ มีการพึ่งพาอาศัยกัน ช่วยเหลือกัน ใ้ตามทุกข์สุข และเยี่ยมชมกันเมื่อมีการเจ็บป่วย ส่วนผู้ป่วยที่ไม่ได้รับการเยี่ยมติดตามจาก อสม. พบ ร้อยละ 11.9 ทั้งนี้ เพราะกลุ่มตัวอย่างไม่ทราบว่าในเขตของตนเองมีผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง เนื่องจากการค้นหาผู้ป่วยไม่ครอบคลุมประชาชนกลุ่มเป้าหมาย การตรวจพบโรคความดันโลหิตสูงบางคนตรวจพบโดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุข แล้วไม่ได้แจ้งให้ อสม.ทราบ

2. ความสัมพันธ์ระหว่าง ข้อมูลส่วนบุคคลของ อสม.การรับรู้บทบาทของ อสม. และการได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข กับ การเฝ้าระวังโรคความดันโลหิตสูง ในชุมชน โดย อสม.

2.1 ความสัมพันธ์ระหว่าง ข้อมูลส่วนบุคคลของ อสม. กับ การเฝ้าระวังโรคความดันโลหิตสูง ในชุมชน โดย อสม.พบว่า ระดับการศึกษา อาชีพ สถานภาพสมรส รายได้ของครอบครัว การช่วยเหลือสังคมส่วนรวมก่อนมาเป็น อสม. ระยะเวลาการเป็น อสม. และความคิดเห็นเกี่ยวกับสาเหตุที่ทำให้เกิดโรคความดันโลหิตสูง มีผลต่อการเฝ้าระวังโรคความดันโลหิตสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ลักษณะของ อสม. ที่ปฏิบัติงานเฝ้าระวังโรคความดันโลหิตสูง ได้ดีคือ อสม. ที่มีระดับการศึกษากำลังศึกษาคู่ชั้นมัธยมศึกษา และผู้ที่ยังชั้นประถมศึกษา อาชีพค้าขาย ทำนาทำไร่ สถานภาพสมรสฝ่าย หรือ คู่ รายได้ค่อนข้างสูง การช่วยเหลือสังคมส่วนรวมก่อนมาเป็น อสม. คือช่วยดำเนินงานบุญประเพณีต่างๆ และร่วมพัฒนาหมู่บ้าน ระยะเวลาการเป็น อสม. ต่ำกว่า 1 ปี รองลงมาคือ 10 ปีขึ้นไป

2.2 ความสัมพันธ์ระหว่าง การรับรู้บทบาทของ อสม. กับ การเฝ้าระวังโรคความดันโลหิตสูง ในชุมชน โดย อสม. พบว่า การรับรู้บทบาทของ อสม. ไม่มีผลต่อการเฝ้าระวังโรคความดันโลหิตสูง ในชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$)

2.3 ความสัมพันธ์ระหว่าง การได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข กับ การได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข พบว่า การได้รับการอบรมความรู้เรื่องโรคความดันโลหิตสูง มีผลต่อการเฝ้าระวังโรคความดันโลหิตสูงในชุมชน โดย อสม. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$)

3. ผลของการทดสอบสมมติฐาน มีดังนี้

3.1 ระยะเวลาของการเป็น อสม. มีความสัมพันธ์กับการเฝ้าระวังโรคความดันโลหิตสูงในชุมชน โดย อสม. สนับสนุนสมมติฐานในการศึกษา

3.2 ทักษะการวัดความดันโลหิตของ อสม. ไม่มีความสัมพันธ์กับการเฝ้าระวังโรคความดันโลหิตสูงในชุมชน โดย อสม. ไม่สนับสนุนสมมติฐานในการศึกษา

3.3 ความรู้เรื่องโรคความดันโลหิตสูงของ อสม. ไม่มีความสัมพันธ์กับการเฝ้าระวังโรคความดันโลหิตสูงในชุมชน โดย อสม. ไม่สนับสนุนสมมติฐาน

จากผลการทดสอบสมมติฐานการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ระยะเวลาการเป็น อสม. และทักษะการวัดความดันโลหิตของ อสม. มีผลต่อการเฝ้าระวังโรคความดันโลหิตสูงในชุมชน ส่วนความรู้เรื่องโรคความดันโลหิตสูง และทักษะการวัดความดันโลหิตของ อสม. ไม่มีผลต่อการเฝ้าระวังโรคความดันโลหิตสูงในชุมชน เนื่องจากกิจกรรมการเฝ้าระวังโรคความดันโลหิตสูงของกลุ่มตัวอย่าง เป็นกิจกรรมที่ดำเนินการกับกลุ่มเสี่ยงคือประชาชนที่อายุ 40 ปีขึ้นไป ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นวัยทำงานมีเวลาว่างไม่มากนัก ดังนั้นการดำเนินงานจึงมีปัจจัยที่เกี่ยวกับกลุ่มเสี่ยงเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เช่น ความร่วมมือของกลุ่มเสี่ยง ถึงแม้ว่ากลุ่มตัวอย่างจะมีความรู้และทักษะในการวัดความดันโลหิตดี หากขาดความร่วมมือจากกลุ่มเสี่ยง ก็อาจมีผลต่อการเฝ้าระวังโรคความดันโลหิตสูงได้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

1. อสม. ควรดำเนินการเฝ้าระวังโรคความดันโลหิตสูงทั้งเชิงรับและเชิงรุก โดยการดำเนินการเชิงรับนั้นคือ อสม. เปิดให้บริการที่ สสมช. เป็นประจำทุกวัน โดยกำหนดเวลาให้บริการให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน เช่น เปลี่ยนเวลาจากช่วงเช้าเป็นช่วงเย็น ส่วนการดำเนินงานเชิงรุกคือ ในช่วงรณรงค์เฝ้าระวังโรคความดันโลหิตสูง อสม. ไปให้บริการแก่ประชาชนถึงที่บ้าน และติดตามรายที่ไม่ได้รับการบริการหลังวันรณรงค์ เพื่อให้บริการครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการค้นหาผู้ป่วย ส่วนการกำหนดระยะเวลาการรณรงค์ อสม. ควรจัดทำแผนการปฏิบัติงานไว้ โดยกำหนดดำเนินการในเดือนที่ชาวบ้านว่างจากการทำนา ทำไร่ เช่น เดือน มีนาคม และจัดให้มีการประชาสัมพันธ์ล่วงหน้า ทุกรูปแบบ เช่น การเดินบอก การแจ้งผ่านหอกระจายข่าว การแจ้งในที่ประชุมชาวบ้าน และการแจ้งผ่านหัวหน้าหมู่บ้านต่างๆ เพื่อขอความร่วมมือกับประชาชนในหมู่บ้าน

2. การคัดเลือก อสม. ให้รับผิดชอบในเรื่องการเฝ้าระวังโรคเรื้อรังในชุมชน ควรคำนึงถึงคุณสมบัติของ อสม. ที่สามารถปฏิบัติงานลักษณะเช่นนี้ได้ดี ซึ่งพบจากการศึกษาในครั้งนี้คือ เป็น อสม. ที่มีระดับการศึกษาจบชั้นประถมศึกษาหรือกำลังศึกษาต่อเนื่อง สถานภาพสมรสมีสามีหรือคู่ มีประวัติการช่วยเหลือสังคมส่วนรวมในด้านการพัฒนาหมู่บ้านหรือด้านงานบุญประเพณีหรืองานพิธีกรรมต่างๆ เข้าร่วมร่วมในการคัดเลือกด้วย

3. การสนับสนุนของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขยังมีความจำเป็นต่อการปฏิบัติงานของ อสม. โดยรับบทบาทการเป็นผู้ชี้แนะแนวทางในการปฏิบัติงานแทนการสั่งการ และบทบาทในการพัฒนาศักยภาพของ อสม. ให้ มีความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างถูกต้อง ซึ่งพบจากการศึกษาในครั้งนี้ว่า การได้รับการอบรมความรู้เรื่องโรคความดันโลหิตสูงของ อสม. มีผลต่อการเฝ้าระวังโรคความดันโลหิตสูงในชุมชน ดังนั้น การอบรมให้ความรู้เรื่องโรคต่างๆ ควรปรับรูปแบบจากการบรรยายให้ฟังมาเป็นการผสมผสานในขณะที่สอนการปฏิบัติงาน หรือใช้วิธีแบบไม่เป็นทางการ หรือวิธีอื่นๆที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตของ อสม. แต่ละพื้นที่

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาปัจจัยทางสังคม วัฒนธรรม อิทธิพล ต่อการเฝ้าระวังโรคความดันโลหิตสูงในชุมชน โดยการศึกษาเชิงคุณภาพ
2. ศึกษาบทบาทเครือข่ายทางสังคมและการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการเฝ้าระวังโรคความดันโลหิตสูงในชุมชน
3. ศึกษาความรู้เรื่องโรคความดันโลหิตสูง และ พฤติกรรม ของประชาชนในการเฝ้าระวังโรคความดันโลหิตสูง
4. ศึกษาความแตกต่างของทักษะการวัดความดันโลหิตของ อสม. จากการใช้เครื่องวัดความดันโลหิตชนิด sphygmomanometer กับชนิด digital